

Kıyı Alanlarının Rekreatyone Amaçlı Alternatif Kullanımının Artvin Örneğinde İrdelenmesi

E. Seda ARSLAN MUHACİR¹, Ayşe YAVUZ ÖZALP²

¹Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Isparta Türkiye.

²Artvin Çoruh Üniversitesi Mühendislik Fakültesi, Harita Mühendisliği Bölümü Artvin Türkiye.

Öz

Geçmişten günümüze daima insanoğlunun ilgisini çeken kıyı alanları, rekreatyone kullanım ve etkinlik çeşitliliği açısından oldukça zengin kaynak değerlerine sahiptir. Su kenarları, tarih boyunca yerleşim, ulaşım, rekreatyone ve turizm gibi çeşitli kullanım amaçlarına hizmet ederek ilgili amaçlar doğrultusunda planlanmış ve tasarlanmıştır. Bu bağlamda halkın kıyılardan aktif ve serbestçe yararlanması ve kıyı alanlarının sürdürülebilir kullanımı ve planlanmasına yönelik çalışmalar birçok araştırmacının hedefi olmuştur. Bu çalışmanın amacı, Artvin ilinin Karadeniz kıyısında yer alan Hopa ve Arhavi ilçelerine ait kıyı ve sahil şeridinin ilk bölümünde yer alan kullanımların yasal ve teknik açıdan irdelenerek kıyıların rekreatyone kullanım potansiyelinin belirlenmesidir. Söz konusu çalışmada Artvin İli'ne ait toplamda 36,2 km olan kıyı bandı, idari sınırlar ve planlı/plansız alan durumu dikkate alınarak yedi bölüm altında ele alınmıştır. Çalışmada materyal olarak, 1/1000 ölçekli onaylı Uygulama İmar Planları, dolgu alanlarına yönelik hazırlanan planlar, 1/1000 ölçekli halihazır haritalar ve arazi çalışmalarıyla elde edilen veriler ve fotoğraflar kullanılmıştır. Çalışma alanındaki mevcut kıyı kullanımlarının belirlenmesi ve analizi ile haritaların üretilmesi ve düzenlenmesi sürecinde ise ArcMap 10.2, Google Earth ve Photoshop CS6 programlarından yararlanılmıştır. Yapılan tüm bu inceleme ve değerlendirmeler sonucunda, çalışma alanındaki arazi yapısının elverişsiz koşullarının, kıyı alanını ve dolayısıyla rekreatyone kullanımı kısıtladığı, kıyının ve kıyının tamamlayıcısı olan sahil şeridinin yanlış alan kullanımlarına maruz kaldığı belirlenmiştir. Planlı alan kapsamındaki kıyı ve sahil şeridinde rekreatyone amaçlı kullanımların var olduğu, bununla birlikte planlı alanların plansız alanlara nazaran daha çok yanlış kıyı kullanımlarına maruz kaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca çalışma alanındaki kıyı genişliğinin, 0,5m ile 215 m arasında değiştiği ve çoğunlukla dar kıyı niteliği taşıdığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kıyı, Kıyı kullanımı, Artvin, Rekreatyone.

An Assessment for Alternative Utilization of the Coastal Areas for Recreation in the Case of Artvin

Abstract

The coastal areas, which have always attracted the attention of humankind in the past, have very rich resource values in terms of recreational use and efficiency diversity. The coastal areas have been planned and designed in accordance with the relevant purposes by serving for various purposes such as settlement, transportation, recreation and tourism throughout history. In this context, many studies about coastal areas aimed active and free utilization of people from the coastal areas and the sustainable use and planning of them. The aim of this study is to determine the recreational use potential of the coastal areas by studying the legal and technical aspects of the usage of the first 50 m wide part of coastal and shoreline of Hopa and Arhavi districts of Artvin province on the coast of Black Sea. The study was carried out in a coastal zone with a total of 36.2 km in the province of Artvin. It was handled under seven chapters considering the administrative borders and the planned / unplanned area. The plans prepared for the filling areas with the 1/1000 scaled approved Implementation Plans are the materials used for the study of the potential areas and the pictures from Drone for the recreation obtained by evaluating the entire field during the field studies. ArcMap 10.4, Google Earth and Photoshop CS6 programs were used to organize the generated maps. As a result of all these reviews and evaluations, it has been determined that the unfavorable conditions of the coastal land limit the coastal area and recreational use, and the shoreline has been subjected to unsuitable land use. It has been found that there are recreational purposes in the coastal land and shoreline covered by the planned area, and that the planned areas are exposed to the wrong coastal use more than the unplanned areas. It has also been determined that the coastal width of the study area varies between 0,5 m and 215 m and is mostly of a narrow coastal nature.

Keywords: Coastal area, Coastal land use, Artvin, Recreation.

*Sorumlu Yazar (Corresponding Author):

E. Seda ARSLAN MUHACİR (Dr.), Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Isparta Türkiye. Tel: 246 211 39 54, Fax: +90 246 211 82 31, E-mail: sedamuhacir@sdu.edu.tr
ORCID: 0000-0003-1592-5180

Geliş (Received) : 26.01.2018
Kabul (Accepted) : 21.02.2018
Basım (Published) : 16.04.2018

1. Giriş

Kavramsal olarak kıyı alanları, kara ile suyun birleştiği yer, karanın su boyunca uzanan kısmı (Doğan, 2008; Pala, 1975), deniz, göl, akarsu gibi her türlü doğal su kütlelerini çevreleyen kara parçası (Akbaba, 2010), mekânsal anlamda bir eşik (Alpay, 2011), deniz ve kara ekosistemlerinin bulunduğu ve sistemlerin birbirini etkilediği, mutlak korunması gereken önemli doğal habitat alanlarıdır (Sesli vd., 2003; Sesli, 2010). Yasal açıdan ise kıyı alanları, kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisi arasında kalan alan olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla deniz tarafında kıyı çizgisi sürekli değişkenlik gösterirken kara tarafında sabit bir kıyı kenar çizgisi ile sınırlandırılmış bir alan söz konusudur (Ferudun, 2009). Buna göre genişliği coğrafi ve fiziksel özelliklere bağlı olarak değişebilen, karasal ve denizel ekosistemler arasındaki geçiş alanı olarak tanımlanan kıyı alanları, hem kara hem de deniz canlıları için yaşam ortamı sunmaktadır. Kıyıları, sahip olduğu doğal ve kültürel kaynak değerleri, iklim, jeoloji, hidroloji, flora ve fauna gibi çok sayıda etkene bağlı olarak değişiklik ve çeşitlilik gösterse de, bu özellikleri ile hem ekolojik hem de kültürel açıdan önemli peyzaj alanları arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, hava, su ve karanın etkileşim altında bulunduğu ve doğal kaynakların zenginliği ile dikkat çeken kıyıları, bu özellikleri nedeniyle her zaman yoğun kullanıma maruz kalmakta ve bu yoğun kullanım, kıyı ekosistemindeki hassas denge üzerinde olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir (Garipağaoğlu vd., 2014).

Bu bağlamda sahip olduğu morfolojik özellikler, kıyıya, doğal ve görsel özellikler katarken aynı zamanda rekreasyonel açıdan değerlendirilebilecek, kaynağı ve sunduğu aktivite çeşitliliği sayesinde geniş kitlelere hitap edebilecek mekânların oluşumuna da olanak sağlamaktadır (Özgüç, 2011; Pekpak, 2012). Böylece kıyıları, yürüyüş, oturma, dinlenme, piknik, yüzmeye, dalma, yatçılık, balık tutma, güneş banyosu, deniz kabuğu koleksiyonculuğu, kabuklu deniz hayvanlarını avlama, su sporları, botla gezinti, sörf, rüzgâr sörfü, jet-ski, manzara seyretme, deniz kuşlarını izleme gibi halkın her kesimine ve değişik yaş gruplarına hitap edecek çok çeşitli rekreasyonel faaliyetlere uygun mekânlardır (UNEP, 2009; Atik, 2010; Güçlü, 2010). Öte yandan, kıyıların fiziksel özelliklerindeki farklılıklar, kıyıların kullanımlarını da farklılaştırmaktadır. Şöyle ki Batı Akdeniz ve Güney Ege kıyıları daha çok uluslararası turizme maruz kalırken, Karadeniz ve Marmara kıyıları yoğunlukla rekreasyonel faaliyetlere ve iç turizm hareketlerine maruz kalmaktadır (Güçlü, 2010). Bu bağlamda, kıyı ve deniz turizmi teması, kıyı ve sahil şeridinde gerçekleştirilebilecek turizm-rekreasyon ve boş zaman değerlendirme etkinliklerinin tümünü kapsamaktadır (Hall, 2001). Bunun yanında kıyı alanlarının rekreasyonel etkinliklerin koruma-kullanma dengesi gözetilerek planlanması gereken özel alanlar oldukları unutulmamalıdır. Dolayısıyla gelinen noktada, korunması, kamu yararına kullanılması ve kamusal alan olması gereken (Alpay, 2011; Yavuz Özalp ve Akıncı, 2016) kıyıların bu amaçla kullanılıp kullanılmadığının tespit edilmesi ve kıyıların rekreasyon potansiyelinin belirlenmesi büyük öneme sahiptir. Söz konusu önem, batıda Bulgaristan sınırından başlayıp kuzeydoğuda Gürcistan sınırına kadar uzanan 1685 km uzunluğundaki Karadeniz kıyıları dikkate alındığında daha da anlam kazanmaktadır. Çünkü bu bölgede dağlar, kıyıya paralel olarak uzandığı için kıyıları az girintili çıkıntılı biçimde, boyuna kıyı tipi şeklindedir. Dolayısıyla Karadeniz kıyıları genelde falezli, yüksek kıyılarıdır (Gözenç vd., 1998). Özellikle Hopa –Sarp arasında falezler, 20 metreden daha yüksektir. Falezlerin önünde ise ince uzun çakıllı bir plaj uzanır. Yüksek kıyıları, ağzlarında küçük koylar ve çakıllı-kumlu plajlar barındıran küçük akarsu vadileriyle kesintiye uğramaktadır (Güçlü, 2010). Doğu Karadeniz Bölgesi'nde kıyı şeridinin önü deniz, arkası ise kıyıdan başlayarak yükselen ve 50-60 km gibi kısa mesafelerde 2000-2500 m yüksekliğe varan sahile paralel dağlar ile kuşatılmıştır. Bu dağların denize bakan yamaçlarında yağış miktarı fazladır ve bu yamaçlar 5-10 km gibi çok sık aralıklarla kıyıya dik derelerle derin vadiler şeklinde yarılmış; vadi ve tepelerden oluşan çok düzensiz bir yüzey şekli oluşmuştur (Yüksek vd., 2007). Öte yandan 1997 yılında başlanan Karadeniz Sahil Yolu Projesi, Doğu Karadeniz Bölgesi kıyılarına önemli derecede zarar vermiştir. Nitekim Bolaman-Hopa arasındaki 345 km'lik yolun yaklaşık 150 km'si deniz doldurularak gerçekleştirilmiştir (Duru, 2003). Bu düzensiz yüzey şekli, kullanılabilir kıyıların değerini daha da artırmış ve zaten dar olan Karadeniz kıyı şeridinin daha planlı ve herkes tarafından kullanılabilir şekilde düzenlenmesini zorunlu kılmıştır.

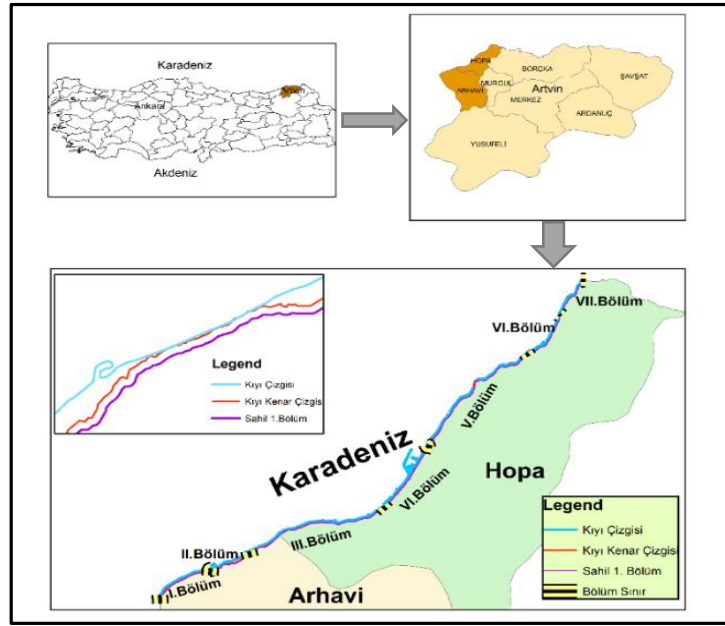
Dolayısıyla bu çalışmada, Artvin ilinin Karadeniz'e kıyısı olan Arhavi ve Hopa ilçelerinin sahip olduğu kıyı alanlarının gerek mevzuat gerekse kaynakların etkin kullanımı açısından değerlendirilerek rekreasyonel kullanım potansiyelinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. Materyal ve Metot

2.1. Çalışma Alanı

Bu çalışma, Artvin ilinin Karadeniz kıyısında yer alan Arhavi ve Hopa ilçelerinin sahip olduğu 36,2 km uzunluğundaki kıyı bandında gerçekleştirilmiştir (Şekil 1). Çalışma alanı sınırlandırılırken, kıyı ve kıyının

tamamlayıcısı sahil şeridinin yasal tanımları dikkate alınmıştır. Bu kapsamda çalışma alanı, kıyı kenar çizgisinin (KKÇ) deniz tarafında kıyı çizgisine kadar olan kısmı ile KKÇ'nin kara tarafında yatay 50 metrelik kısmı (Sahil şeridinin 1. kısmı) olarak belirlenmiştir (Şekil 1). Gürcistan sınırından Rize il sınırına kadar uzanan çalışma alanında, Hopa ve Arhavi ilçelerine bağlı 7 köy (Çamlıköy, Esenkıyı, Güngören, Liman, Sarp, Sugören ve Üçkardeş), 9 mahalle (Aşağı Hacılar, Boğaziçi, Bucak, Kale, Merkez Kuledibi, Musazade, Orta Hopa, Sundura ve Yukarı Hacılar) ve Kemalpaşa beldesi olmak üzere toplam 17 idari birim bulunmaktadır. Kemalpaşa beldesi, 24 Ağustos 2017 tarihli Kanun Hükmünde Kararname ile ilçe statüsünü kazanmış olmakla birlikte, bu çalışma gerçekleştirilirken belde statüsünde olması nedeniyle belde olarak gösterilmiştir. Ayrıca, çalışma alanı kapsamında, 31.12.1993 tarihinde Tabiatı koruma Alanı (TKA) olarak ilan edilen 1746 dönüm büyüklüğündeki Çamburnu TKA (URL-1, 2018) ile Türkiye'deki 27 sınır kapısından biri olan Sarp Sınır Kapısı bulunmaktadır (Şekil1). Çalışma alanına ait bazı fotoğraflar Şekil 2'de görülmektedir.

Şekil 1. Çalışma alanı

Çalışma alanı, idari sınırlar ile planlı/ plansız alan ölçütleri dikkate alınarak 7 bölüme ayrılmış ve değerlendirilmiştir (Şekil 1).

Bu bağlamda çalışma alanı, Rize il sınırı ile Arhavi ilçesinin imar planının batı sınırı I. Bölümü (Kıyıcık-Arhavi), Arhavi ilçesinin imar kapsamındaki alanı II. Bölümü (Arhavi), Arhavi ilçesinin imar planının doğu sınırı ile Hopa ilçesinin imar planının batı sınırı arasında kalan alan III. Bölümü (Arhavi- Hopa), Hopa ilçesinin imar kapsamındaki alanı IV. Bölümü (Hopa), Hopa ilçesinin imar planının doğu sınırı ile Kemalpaşa beldesinin imar planının batı sınırı arasında kalan alan V. Bölümü (Hopa- Kemalpaşa), Kemalpaşa Beldesinin imar kapsamındaki alanı VI. Bölümü (Kemalpaşa) ve son olarak Kemalpaşa beldesinin imar planının doğu sınırı ile Gürcistan sınırı arasında kalan alan ise VII. Bölümü (Kemalpaşa-Sarp) oluşturacak şekilde 7 bölüm olarak ele alınmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Artvin kıyısı çalışma alanı bölümleri ve kıyı uzunlukları

No	Çalışma alanı bölümleri	Kıyı uzunluğu (m)
1	Kıyıcık-Arhavi	3659
2	Arhavi	3217
3	Arhavi- Hopa	8930
4	Hopa	5064
5	Hopa- Kemalpaşa	9102
6	Kemalpaşa	3420
7	Kemalpaşa-Sarp	2837
	Toplam	36229

Şekil 2. Hopa, Arhavi ve Kemalpaşa kıyılarından görüntüler

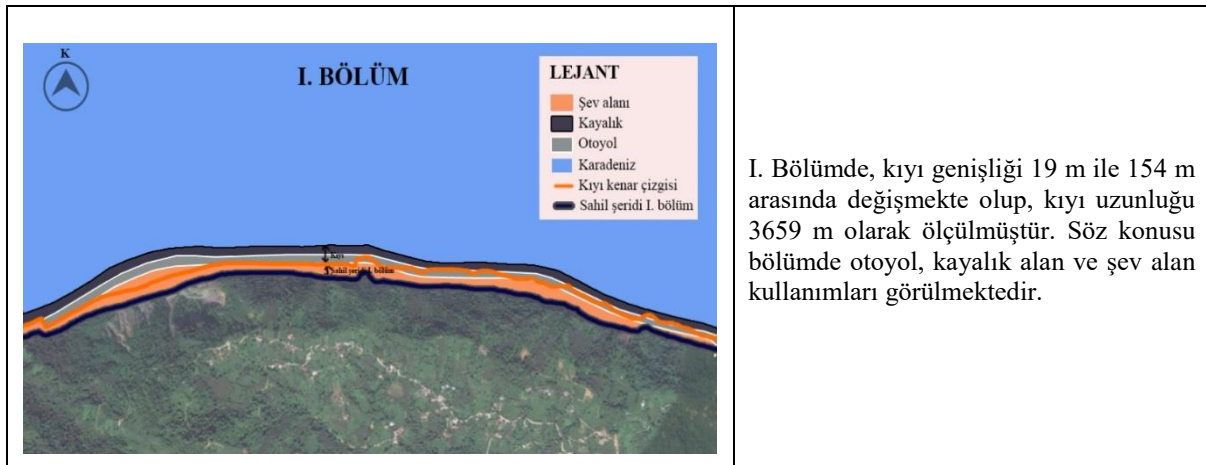
2.2. Verilerin temini ve hazırlanması

Çalışma alanı olarak seçilen Artvin ilinin Karadeniz kıyı bandına ait kıyı kenar çizgisi (KKÇ), Artvin İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü'nden sayısal formatta temin edilen halihazır haritalardan yararlanılarak belirlenmiştir. Çalışma alanına ait mevcut alan kullanımları aynı altlıklardan elde edilmiş, arazi çalışmalarıyla da haritalardan elde edilemeyen detaylar tespit edilerek mevcut altlıklar güncellenmiştir. Ayrıca çalışmada, ilgili Belediye Başkanlıklarından temin edilen 1/1000 ölçekli onaylı Uygulama İmar Planları ile dolgu alanlarına yönelik hazırlanan planlardan da yararlanılmıştır. Arazi çalışmaları sırasında tüm alan değerlendirilerek rekreasyon için potansiyel alanlar tespit edilmiş ve fotoğraflanmıştır. Aynı zamanda Devlet Su İşleri Bölge Müdürlüğü'nden temin edilen Drone görüntülerinden hem haritaların tamamlanmasında hem de çalışma alanının üst ölçekten değerlendirilmesinde yararlanılmıştır.

Bu çalışmalar sürdürülürken eş zamanlı olarak rekreasyon kapsamında kıyı alanlarında gerçekleştirilen çalışmalar incelenerek alternatif rekreasyon türleri tanımlanmıştır. Çalışmanın son adımında, elde edilen tüm konumsal ve konumsal olmayan veriler Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) yazılımlarından biri olan ArcGIS 10.2 ortamında oluşturulan veri tabanına aktarılarak çalışma alanındaki mevcut alan kullanımları ve büyüklükleri belirlenmiş ve akabinde ilgili haritalar üretilmiştir. CBS ortamında üretilen bu haritaların düzenlenmesi sürecinde ayrıca Google Earth ve Photoshop CS6 programlarından yararlanılmıştır.

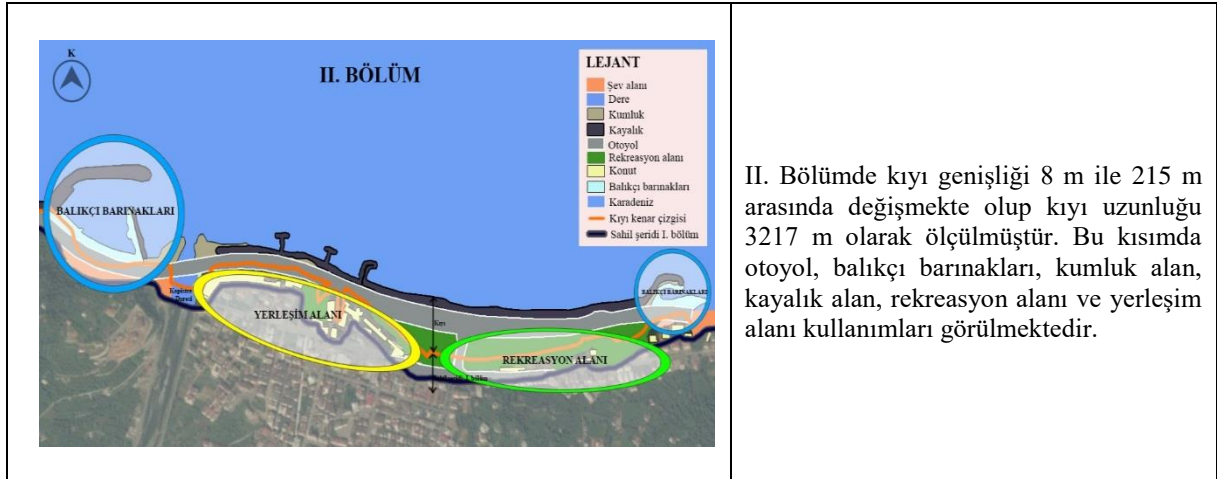
3. Bulgular ve Tartışma

Çalışma kapsamında belirlenen 7 bölüm, ayrı ayrı ele alınarak kıyı genişliği, kıyı uzunluğu, yasal ve teknik açıdan kıyı kullanımı irdelenmiştir (Şekil 3). Bu bağlamda çalışılan kıyı bandının % 32'sinin planlı alan sınırları içerisinde yer aldığı tespit edilmiştir. Planlı alanda yer alan kıyı kullanımlarının plansız alanlara nazaran farklılıklar içerdiği, kıyı bandının genellikle dar kıyı niteliği gösterdiği ve bu durumun alan kullanımlarının şekillenmesinde oldukça etkili olduğu gözlenmiştir. Öte yandan Türkiye-Gürcistan karayolunun Artvin ili Arhavi ve Hopa ilçelerinin kıyı şeridinden geçmesi kıyının kullanımını da artırmaktadır. Başta Hopa ilçe merkezi olmak üzere Kemalpaşa ve Arhavi ilçeleri de sınır kapısı nedeniyle yoğun tır araçları trafiği baskısı altında kalmıştır. Bu kapsamda I. Bölüm ele alındığında, yer yer dar kıyı niteliğinin kıyının etkin kullanımını kısıtladığı, yalnızca şev alanları olduğu ve bu durumun da alan kullanımını olumsuz etkilediği söylenebilir (Şekil 3). Ayrıca kıyının tamamlayıcısı olan sahil şeridinin I. kısmında, yasal ve teknik açıdan yer almaması gereken otoyollarının konumlandığı ve kıyıyı işgal ettiği görülmektedir.

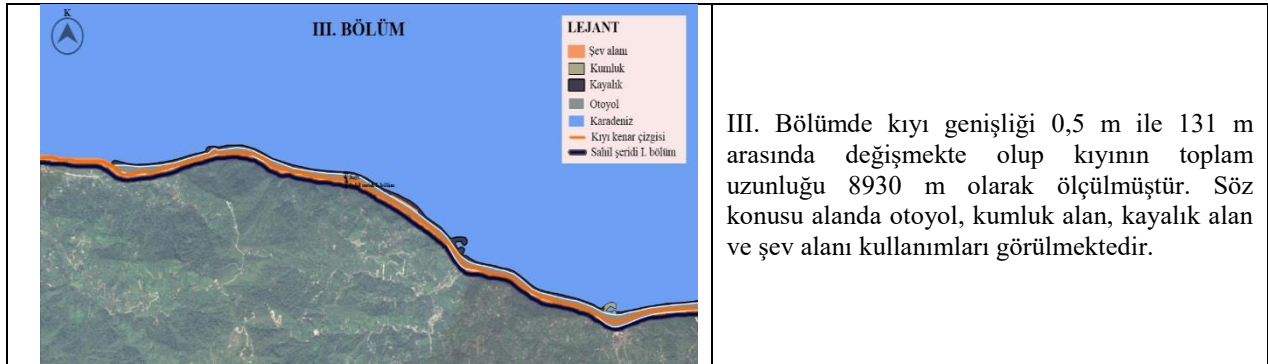
Şekil 3. Kırıyık-Arhavi (I.Bölüm) kıyı özellikleri ve kullanımı

II. Bölümde dar kıyı niteliği gösteren alanlar bulunmakla birlikte oldukça geniş alan kaplayan kıyı şeridi, rekreasyonel kullanımlara olanak tanımıştır. Bu bölümde yer alan balıkçı barınakları, yürüyüş yolu, yeme-içme, oturma-dinlenme, spor alanları, festival ve eğlence alanı ve kültürel öğeleri sergileme ve satış birimleri de kıyının etkin kullanımını destekleyerek isteyen herkese kıyıyı kullanma ve kıyından yararlanma imkânı tanımaktadır (Şekil 4). Tüm bu olumlu özelliklerin yanı sıra hem yasal hem de teknik açıdan kıyıda yer almaması gereken şehir içi ve şehirlerarası yolların bulunması sebebiyle kıyıda güvenlik ve trafik gibi nedenlerden dolayı kıyıya erişimi güçleştirmekte, daha da önemlisi kıyıların amacı dışında kullanımına yol açmaktadır. Ayrıca kıyının tamamlayıcısı olan sahil şeridinin birinci kısmında şehir içi yollarla birlikte konutların da yoğun biçimde konumlandığı görülmektedir. Bu kapsamda sahil şeridinin ilk bölümünde rekreasyon alanı gibi kullanımların oldukça nadir olduğu buna karşın konut alanlarının yapılaşma sınırını ihlal ettiği tespit edilmiştir (Şekil 4).

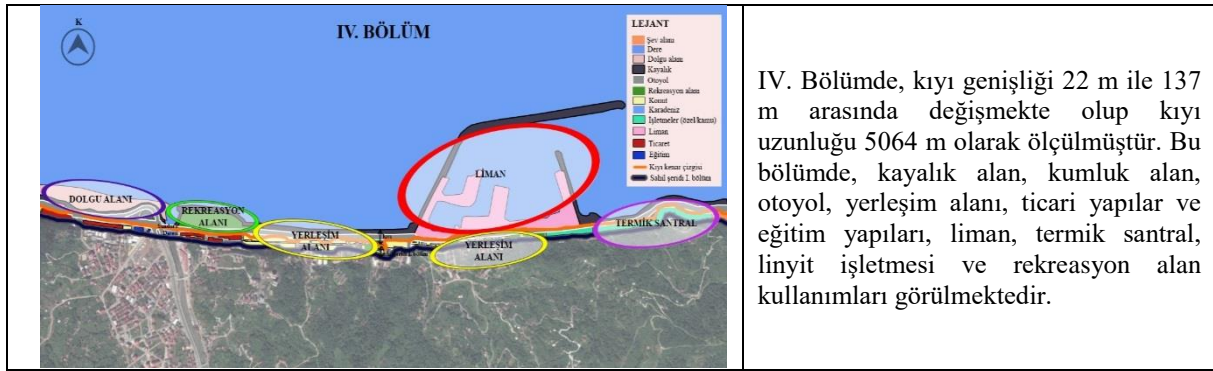
Şekil 4 Arhavi (II. Bölüm) kıyı özellikleri ve kullanımı

III. Bölüm, I. Bölümde olduğu gibi yer yer dar kıyı niteliği göstermektedir. Bu bölümün neredeyse tamamı şevlerle kaplıdır ve bu durum kıyı kullanımını oldukça kısıtlamaktadır (Şekil 5). Bu bölümde de otoyol sahil şeridinde konumlanmakta ve kıyıyı işgal etmektedir.

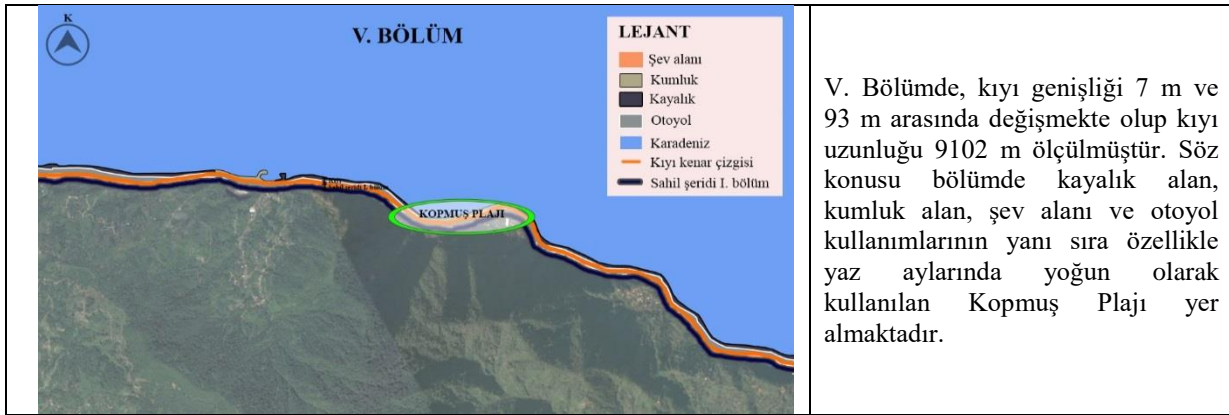
Şekil 5. Arhavi-Hopa (III. Bölüm) kıyı özellikleri ve kullanımı

IV. Bölüm, Hopa ilçe merkezi yerleşim alanını kapsamaktadır (Şekil 6). Söz konusu bölümde Hopa Belediyesince denizi doldurma yoluyla elde edilmiş yaklaşık 32 dönüm büyüklüğündeki mevcut rekreasyon alanında, çok sayıda kafe, restoran, açık oturma-dinlenme ve seyir alanı, çocuk oyun alanları, amfi tiyatro, spor kompleksi ve yürüyüş yolu bulunmaktadır. Bu alan halkın kıyından serbestçe yararlanma hakkını destekleyen ve Hopa'da yaşayan halkın yanı sıra Gürcistan, çevre iller ve Artvin Merkez'den gelen ziyaretçilerin de ilgisini çekmeyi başaran bir alandır. Bununla birlikte, bu alana komşu olmak üzere Rekreatif Amaçlı Deniz Dolgu Alanı Projesi kapsamında ilk bölümü 111 dönüm ve ikinci bölümü 207 dönüm alanı kapsayan yeni dolgu alanlarının da yapımına başlanmıştır. Sahil yolu yapımı nedeniyle ciddi dolgu alanlarına maruz kalan deniz, şimdi de rekreasyon alanı kazandırma gereğiyle hızla doldurulmaktadır. Yine sahil şeridinde yer alan termik santral ve linyit işletmeleri, kıyı işgalinin ötesinde ekosistemler ve ekolojik dengeyi bozarak kıyı ekosisteminin geleceğini ciddi şekilde tehlikeye sokacak sonuçlar doğurabilir. Bunun yanı sıra sahil şeridinde yer alan ticari yapılar da kıyıların işgalinde ciddi rol oynamaktadır.

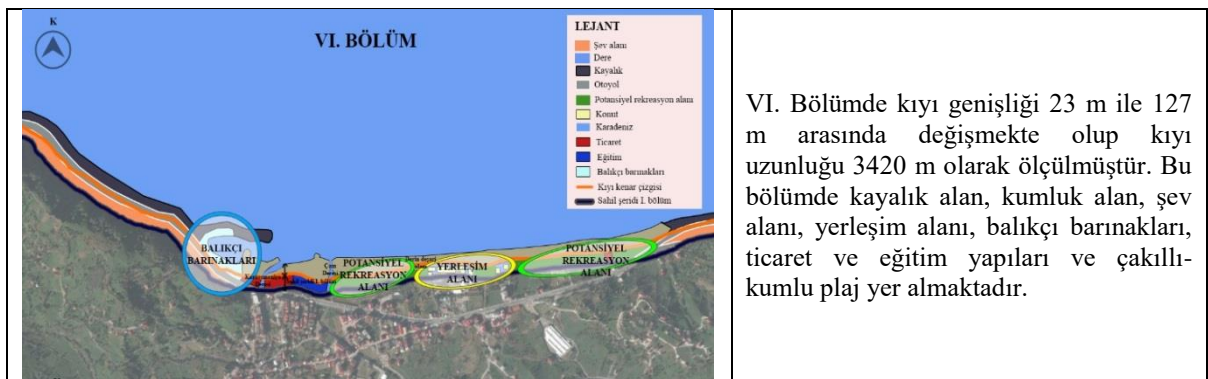
Şekil 6. Hopa (IV. Bölüm) kıyı özellikleri ve kullanımı

Çalışma bölümleri arasında en uzun kıyı şeridine sahip olan V. Bölüm, kıyıda plaj turizmine olanak tanıyan Kopmuş Plajını barındırmaktadır. 580 m kıyı şeridi boyunca tesis edilmiş olan Kopmuş Plajı yaklaşık 32 dönüm alanı kapsamaktadır (Şekil 7). İklimin olanak tanıdığı kısıtlı zamanlarda da olsa Kopmuş Plajı'na yerel halkın yanı sıra çevre illerden gelen ziyaretçiler de oldukça yoğun ilgi göstermektedir. Kopmuş Plajında, soyunma odaları, oturma dinlenme alanları, açık yeme içme alanları, alışveriş birimleri ve otopark bulunmaktadır. Bu bölümde de sahil şeridini ve kıyının bir bölümünü işgal eden otoyol ve yine sahil şeridinde yer alan şev alanları kıyı kullanımını kısıtlı hale getirmektedir.

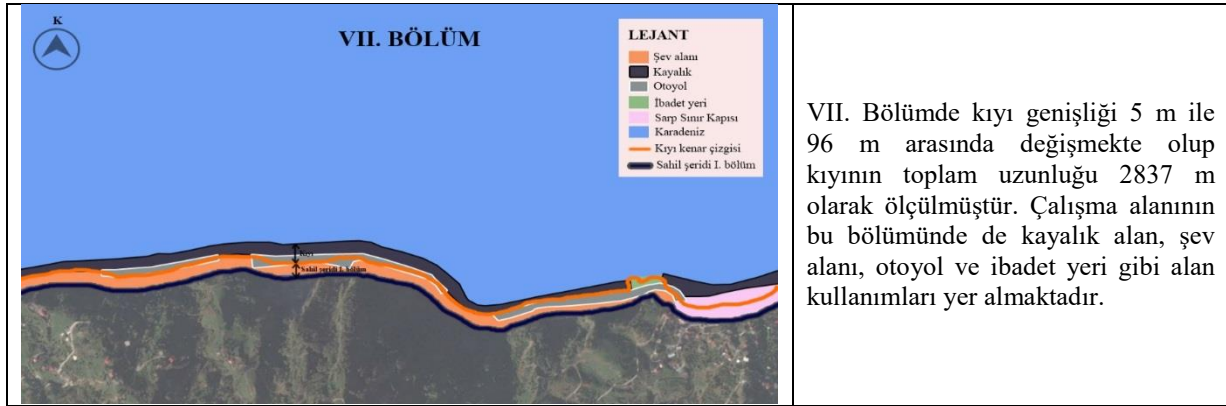
Şekil 7. Hopa- Kemalpaşa (V. Bölüm) kıyı özellikleri ve kullanımı

VI. bölümde Kemalpaşa biriminin merkezi yerleşim alanı yer almaktadır (Şekil 8). Bu bölümde de diğer tüm bölümlerde olduğu gibi kıyıyı ve sahil şeridinin birinci bölümünü işgal eden şehir içi ve şehirlerarası yol güzergâhı mevcuttur. Ayrıca kayalık alan, kumluk alan, şev alanı, yerleşim alanı, balıkçı barınakları, ticaret ve eğitim yapıları ve 1470 m kıyı boyunca uzanan yaklaşık 70 dönüm büyüklüğünde çakıllı- kumlu plaj yer almaktadır. Söz konusu plajda mevcutta bir balık restoranı bulunmaktadır. Özellikle yaz aylarında önünde yer alan çakıllı kumsal ile birlikte ziyaretçilere manzara seyir imkânı da tanımaktadır. Bunlara ilaveten bu bölümde de diğer planlı bölümler gibi ticari yapılar ve yerleşim alanları sahil şeridini işgal etmektedir.

Şekil 8. Kemalpaşa (VI. Bölüm) kıyı özellikleri ve kullanımı

Sarp Sınır Kapısı ile sonlanan VII. bölümde sınır kapısına çok sayıda tünel ile ulaşılmaktadır. Bu tüneller kıyı alanı ve sahil şeridinin neredeyse tamamını işgal etmekte ve halkın denizle olan bağlantısını kesmektedir (Şekil 9). Ülkemizin Gürcistan ile sınırını oluşturan bu bölümde ibadet yeriyle birlikte, otopark alanı, dinlenme alanları yer almaktadır.

VII. Bölümde kıyı genişliği 5 m ile 96 m arasında değişmekte olup kıyının toplam uzunluğu 2837 m olarak ölçülmüştür. Çalışma alanının bu bölümünde de kayalık alan, şev alanı, otoyol ve ibadet yeri gibi alan kullanımları yer almaktadır.

Şekil 9. Kemalpaşa-Sarp (VII. Bölüm) kıyı özellikleri ve kullanımı

Yapılan bu araştırma sonucunda kıyının ve kıyının tamamlayıcısı olan sahil şeridinin yanlış alan kullanımları ile işgal altında olduğu açıkça görülmüştür. Çalışma alanının ayrıldığı 7 Bölümün %32'sini oluşturan planlı alan sınırları içerisindeki II, IV ve VI. bölümlerin bazı kesimlerinde kıyı ve sahil şeridinin rekreasyonel amaçlara yönelik kullanıldığı, bununla birlikte planlı alanların plansız alanlara nazaran daha çok yanlış kıyı kullanımına maruz kaldığı belirlenmiştir. Plansız alan kapsamındaki diğer bölümlerin ise otoyol amacı ile işgal edildiği ve diğer kullanımlar için olanak tanımadığı tespit edilmiştir. Kıyısız alanda turizm-rekreasyon amaçlı alternatif kullanımlara ihtiyaç duyulduğunun göstergesi olarak IV. Bölümde yapılan dolgu alanı gösterilebilir. Öyle ki bu dolgu alanının yanında yer alan rekreasyon alanı oldukça aktif bir şekilde kullanılmaktadır. Kıyıda pasif durumda 112 dönüm kumlu alan yer almaktadır. Söz konusu alanın 70 dönümü çakıllı-kumlu alan niteliğinde, 42 dönümü ise kayalıkların yanında ya da çevresinde yer alan irili ufaklı alanlar şeklinde olup plaj olarak değerlendirilmesi ne yazık ki mümkün değildir. Ayrıca alanda yaklaşık 985 dönüm kayalık alan ve 69 dönüm şev alanı bulunmakta, bu da kıyı kullanımını oldukça sınırlandırmaktadır.

Mevzuat çerçevesinde incelendiğinde ise kıyı ve sahil şeritlerinden daha geniş kitlelerin serbestçe yararlanabilmesi doğrultusunda kullanıma yönelik bazı hükümler getirildiği görülmektedir. Bu kapsamda çalışma alanı ele alındığında özellikle 90'lı yılların sonunda gerçekleştirilen Karadeniz Sahil Yolu Projesi ile kıyı alanlarının ciddi bir tahribata uğradığı görülmektedir. Maliyetin düşürülmesi gerekçesi ile deniz alanları doldurularak doğal koylar yok edilmiş, halkın denizle olan bağlantıları engellenmiş ve kıyının aktif kullanımını sıkıntıya sokmuştur. Kıyınının ve devamında sahil şeridinin birinci bölümü şehirlerarası ve şehir içi yollarla işgal edilmiştir. Bu noktada Şimşek ve Korkut (2009) Tekirdağ ili kıyılarını inceledikleri çalışmada, kıyı şeridinden geçen karayolunun deniz ve kara ekosistemi arasında bölünmeye neden olduğunu ve rekreasyon aktivitelerinin çeşitliliğini sınırlandırdığını belirtmişlerdir. Nitekim 3621 sayılı Kıyı Kanununun ve bu kanunun uygulanmasına dair yönetmeliğin ilgili maddelerinde kıyı ve sahil şeridinin birinci bölümünde yapılanma yasağı vardır, yol kullanımına izin verilmemektedir ve sadece açık alanlar, rekreatif kullanımlar, yeşil alan, çocuk bahçesi ve yürüyüş yollarının yapılabileceği belirtilmektedir.

7 bölümde ele alınan çalışma alanı bu çerçeve içerisinde incelendiğinde, özellikle planlı alanlarda (II, IV ve VI. Bölümler) başka bir ifadeyle yerleşim alanlarına komşu kısımlardaki kıyının ve sahil şeridinin birinci bölümünde amacına uygun biçimde yeşil alanlar, spor alanları, yürüyüş yolları gibi rekreatif aktivitelere olanak tanıyan kullanımların var olduğu görülmektedir. Elbette ki bu kullanımlar yeterli olmamakla birlikte ihtiyacı karşılamaya yönelik olumlu katkı sağladığını söylemek mümkündür.

Çalışma alanında, yasaların da öngördüğü şekilde bu alanın dışında yapımı mümkün olmayan liman, çekek yeri, balıkçı barınakları, dalgakıranlar gibi yapılara da rastlanmaktadır. Ancak yer yer dar kıyı özelliği gösteren ve nadir kaynaklara sahip olan bu alanlarda yasal açıdan kesinlikle bulunmaması gereken yapılaşmalar da görülmektedir. Bu bağlamda Yavuz Özalp ve Akıncı (2016) tarafından aynı çalışma alanında yapılan bir araştırmada, 209 adet parselin toplamda 324,64 dönüm alan ile özel mülkiyete yasaklanan kıyı şeridini işgal ettiği ve % 66'sının özel şahısların mülkiyeti altında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca söz konusu parsellerden 41'i Arhavi, 48'i Hopa ve 25'i Kemalpaşa'da olmak üzere toplam 114 âdetinin onaylı imar plan sınırı içinde başka bir ifadeyle planlı alan kapsamında kaldığı belirtilmiştir. Yine 209 parselden 74'ünün (% 35'i) tarımsal amaçlı

kullanıldığı, 57 parselin (% 27) ise binalı arsa statüsünde olduğu, % 22'sinin arsa niteliğinde, % 7'sinin orman ve % 9'unun ise ham toprak, mendirek, park alanı, çakıllık gibi diğer kategorisinde yer aldığı belirlenmiştir. Bu rakamlar bize kıyıların bir bölümünün gerçek sahipleri tarafından ve yasaların öngördüğü biçimde eşit ve serbestçe kullanılmadığını göstermektedir.

Çalışma alanında sorun olarak karşımıza çıkan, amacı dışında kullanımlar, ülkemizin tüm kıyılarında karşımıza çıkan genel bir sorundur. Nitekim Pekpak (2012) tarafından Antalya Lara bölgesinde yapılan çalışmada söz konusu alanın turizm bağlamında değerlendirilmesinde karşılaşılan en önemli sorun olarak kıyıya erişimin engellenmesi ve yapılaşmalarla kıyı alanının işgal edilmesi belirtilmiştir.

Görüldüğü üzere kıyıları halkın serbest ve eşit kullanımına yönelik pek çok etkinliğe olanak tanımakta ve potansiyel oluşturmaktadır. Bilindiği gibi turizm de bir çeşit kıyı kullanımınıdır ve kıyıları turizm faaliyetleri açısından önem ve cazibeye sahiptir. Çalışma alanı mevcut arazi kullanımı bağlamında incelendiğinde, turizm ve rekreasyon tesisi açısından oldukça yetersiz durumda olduğu görülmektedir. Bu yetersizliği gidermek amacıyla Hopa ve Arhavi ilçe merkezlerinde dolgu çalışmalarıyla elde edilen mekânlar üzerinde, kafeler, yeme içme alanları, yürüyüş yolu, dinlenme alanı, spor alanı, çocuk oyun alanı gibi çok sayıda ve çeşitlilikte aktiviteye olanak sağlayan tesislerin yapıldığı gözlenmiştir. Karadeniz sahil yolu nedeniyle büyük bir bölümü dolgu çalışmalarına maruz kalan çalışma alanında rekreasyon alanı oluşturmak amacıyla da benzer çalışmalarının devam etmesi alanın doğal yapısını etkileyecektir. Nitekim Özdemir Işık ve Demirel (2016) Trabzon'da yaptıkları bir çalışmada, dolgu alanlarının doğal kıyı çizgisinin ve sahil alanının değişmesine neden olduğunu ve buradaki denize girme etkinliğini yok ettiğini belirtmişlerdir. Yine Uzun ve Özcan (2016) Karadeniz kıyısında Solaklı dere İyidere arasında yaptıkları çalışmada, ulaşım ve rekreasyon alanı oluşturmak için önemli büyüklüklerde dolgu çalışmalarının gerçekleştirildiğini (24 yıllık süreçte 280 dönüm alanın arttığını) belirtmişlerdir.

Öte yandan, çalışma alanında bulunan Kopmuş Plajı, iklimin elverdiği kısıtlı zamanlarda da olsa plaj turizmi açısından oldukça ilgi çekici bir alan olmuştur. Yine çalışma alanının II. Bölümünde (Arhavi İlçe Merkezi) yer alan rekreasyon alanı bünyesinde çocuk oyun alanı, spor ve yürüyüş alanı, yeme içme yerleri, fuar alanı, kültürel öğeleri sergileme ve satış birimleri gibi aktiviteleri barındırmaktadır. Bahsi geçen bu rekreasyonel alan ve plajlar, yerel halkın kullanımının yanı sıra çevre illerden ve Gürcistan'dan gelen ziyaretçiler tarafından da tercih edilmektedir. Nitekim Güçlü (2010) de 1988 yılında Hopa-Sarp sınır kapısının açılmasıyla bu yöreye Kafkasya bölgesinden ve Rusya Federasyonu'ndan gelen yabancı turist girişinde artış görüldüğünü ifade etmiştir.

Çalışma alanının IV. Bölümünde bulunan Hopa limanı, aynı zamanda ülkemizin en doğusunda bulunması ve Sarp Sınır Kapısı'na yakın bir biçimde konumlanmış olması sebebiyle tüm bölgeye hizmet eden stratejik bir öneme sahiptir. 1997 yılından itibaren özelleştirilmiş bulunan Hopa Limanı'nda 2150 m uzunluğunda ana mendirek ve tali mendirekler bulunmaktadır. Mevcut durumda liman yalnızca yük taşımacılığı amacıyla kullanılmakta, yolcu taşımacılığına yönelik bir alternatif sunmamaktadır. Oysaki Özdemir Işık ve Demirel (2016) yaptıkları çalışmada Trabzon limanının rekreasyonel açıdan değerlendirildiğinde bir yıl içerisinde kente gelen yolcu gemileri ile kentin rekreasyonel ve turizm potansiyelini artırdığını ifade etmiştir. Bu bağlamda Hopa limanının da uygun bir şekilde değerlendirilmesi kentin ve yakın civarının rekreasyon potansiyeli üzerinde olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ayrıca Artvin ilinde yer alan 3 tabiatı koruma alanından biri olan Çamburnu TKA, Arhavi kıyı bölgesinde bulunmaktadır. Aynı zamanda 800 bin göçmen kuşun göç güzergâhında yer alan Arhavi ve Hopa ilçeleri dünyanın en önemli yaban kuşlarının geçiş yolu üzerinde bulunmaktadır (URL-2, 2017). Bu bağlamda Göktürk vd. (2008) Artvin iline yönelik yaptığı bir çalışmada İlin kuş gözlem turizmi açısından önemli bir yörede olduğunu ve göç eden yarıcı kuşların, Karadeniz'e Batum'dan (Gürcistan) girerek Borçka Macahel-İspir rotasını kullanıp, Çoruh Vadisi'nden geçen su sistemlerine dik doğrultuda, vadinin batısından geçip Erzurum platosuna ulaştıklarını belirtmişlerdir. Tüm bu veriler ışığında Artvin kıyısının coğrafi yapısı ve iklim koşulları dikkate alındığında, deniz-kum-güneş üçlemesinin ötesinde tekne, bot ve kayıkla gezinti, manzara seyri, yürüyüş ve balık tutma gibi alternatif rekreasyon etkinlikleri için olanakların geliştirilmesi ortaya çıkmaktadır. Öyle ki Güçlü (2010) tarafından yapılan çalışmada da turizm iklim indisi değerinin Hopa istasyonuna göre sınırdaki olduğu, başka bir ifadeyle turizm ikliminin uygun olduğu dönemde termal konfor şartlarının elverişsiz olması nedeniyle kıyı turizmi kapsamındaki pek çok aktiviteye uygun olmadığı, dolayısıyla çalışma alanında soğuğa karşı tedbir almak koşuluyla manzara seyri, kıyı kuşağındaki tarihi mekânların gezilmesi, fotoğraf çekme, balık tutma gibi aktivitelerin yapılabileceği belirtilmiştir. Şimşek ve Korkut (2009) ise yaptıkları çalışmada, Tekirdağ kıyı şeridinin panoramik görüntüler, vistalar, peyzaj çeşitliliğine olanak sağlayan topoğrafik yapısı nedeniyle pasif rekreasyon açısından önemli bir potansiyeli olduğunu vurgulamışlardır. Bu bağlamda çalışma alanının da topoğrafyası ve doğal unsurları dikkate alındığında, pasif rekreasyon açısından oldukça zengin bir potansiyele sahip olduğu söylenebilir.

4. Sonuç ve Öneriler

Üç tarafı denizlerle çevrili olan ülkemizde de kıyılar çok sayıda amaca hizmet etmekte ve ülke nüfusunun büyük çoğunluğu kıyılarda yaşamaktadır. Bu bağlamda kıyılardan yararlanma ve onları koruma yaklaşımları gündeme gelirken aynı zamanda kıyıların alternatif olarak kullanımına yönelik çeşitli öneriler sunulmaktadır. Bu öneriler, kıyıların rekreasyon ve turizm amaçlı alternatif kullanımları konusunda yoğunlaşmaktadır.

Çalışma alanının sahip olduğu potansiyel özellikler, elde edilen ekolojik, sosyal ve kültürel veriler ile yapılan değerlendirmeler ışığında bazı öneriler getirilebilir. Buna göre; kıyıda alternatif olarak öngörülen rekreasyon etkinlikleri için kıyı alanındaki bitki ve yeşil alan varlığının bölgenin iklim koşulları göz önünde bulundurularak artırılması kıyıda insanların aktif yeşil alanlarla buluşması yönünde atılacak pozitif yönde bir adım olarak düşünülmektedir. Çünkü zengin bir bitki örtüsüne sahip olan Artvin'de ne yazık ki aktif yeşil alan varlığı oldukça azdır. Bu durum kıyıda da etkin şekilde hissedilmektedir.

Çalışma alanı kıyıları, gerek kıyı özellikleri gerekse zengin bitki örtüsü nedeniyle yat turizmi için de çekici bir doğal görünüm sunmaktadır (Doğaner, 2001; Güçlü, 2010). Bu bağlamda kıyı kuşağındaki doğal güzellikleri deniz taşıtları ile seyir amaçlı gezintilere ağırlık verilebilir. Bu nedenle kıyı turizmi kapsamında yat turizminin geliştirilmesine yönelik olarak kıyı kuşağında çalışmalar yapılmalı ve uygun yerlerde marinalar inşa edilmeli veya mevcut liman ve balıkçı barınaklarından yatların da yararlanmasına yönelik düzenlemelere gidilmelidir. Öyle ki kıt bir kaynak olan kıyı bölgesinin sürdürülebilirliğini temel alarak; çeşitli sektörler itibarıyla kullanımları, talepleri ve çatışmaları yönetmeyi; kıyının planlama sürecini, ilke ve stratejileri, kurumlar arası işbirliğini geliştirmeyi amaçlayan Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetim Planı (BKAY)'nda yat turizmine yönelik fizibilite ve uygulama projeleri hazırlanacak balıkçı barınakları listelenmiştir. Bu listede Hopa'daki balıkçı barınağı da yer almaktadır. Öte yandan Özdemir Işık ve Demirel (2016) balıkçı barınaklarının kıyı-deniz kullanımını rekreasyonel açıdan arttırdığını, balık tutma, oturma, manzara izleme, fotoğraf çekme gibi etkinliklerin yapılabileceğini söylemektedir. Bu kapsamda çalışma alanında 3 farklı lokasyonda bulunan balıkçı barınaklarının Artvin kıyısının da rekreasyonel açıdan kullanımını arttırdığı söylenebilir.

Sonuç olarak çalışma alanı, yoğun şev varlığından dolayı oldukça kısıtlı bir kıyı alanına sahiptir. Kıyı bölgelerinin kısıtlı olması ve dar alanlara sıkışması kıyı alanlarının planlanması ve kullanımında doğru kararların verilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu noktada öncelikle kıyılarda oluşmuş özel mülkiyetlerin kamuya kazandırılması ve mevzuatta belirtilen kullanımlar doğrultusunda değerlendirilmesi oldukça önemlidir. Böylece söz konusu kıyı alanlarının ve tamamlayıcısı olan sahil şeridinde yer alan mevcuttaki olumsuzluklar giderilerek kıyıda potansiyel rekreasyonel imkânlar sunan alanların aktivitelerin çeşitlendirilmesi ile fonksiyonel, aktif yeşil alan varlığının artırılması ile de hem estetik hem de fonksiyonel bir görünüme kavuşacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda söz konusu alanların değerlendirilmesi neticesinde kıyının rekreasyon dolayısıyla da turizm etkinlikleri bağlamında canlanacağı düşünülmektedir.

Teşekkür

Bu çalışma Artvin Çoruh Üniversitesi Bilimsel Araştırma Koordinatörlüğü tarafından 2016.F12.02.01 numaralı proje ile desteklenmiştir.

Kaynaklar

1. **Akbaba, F. 2010.** Orman Kanunu 2/B - Kıyı Kanunu uyumsuzlukları ve Türk Yargıtay'ı içtihatları. www.yargitay.gov.tr/abproje/belge/sunum/Akbaba_2BKiyiKanunuET:16.09.2014.
2. **Alpay, B. 2011.** Alaplı (Zonguldak) kent merkezi ve kıyı dolgu alanı düzenleme süreci - kentsel tasarım projeleri. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi.1(3), 297-306.
3. **Atik, M. 2010.** Environmental Protection in Coastal Recreation Sites in Antalya, Turkey, Coastal Management, 38:6, 598-616, DOI: 10.1080/08920753.2010.519433
4. **Doğan, İ. 2008.** Uzaktan algılama verileri ile kıyı çizgisi değişiminin zamansal olarak belirlenmesi: Alaçatı örneği. Yıldız Teknik Üniversitesi, FBE, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
5. **Doğaner, S. 2001.** Türkiye Turizm Coğrafyası, Çantay Kitabevi, İstanbul.
6. **Duru, B. 2003.** Kıyı politikası. Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara.
7. **Ferudun, A. 2009.** Kıyı alanlarının hukuki statüsü. Journal of Naval Science and Engineering, 5(1), 76-93.
8. **Garipağaoğlu, N., Özcan, S., Uzun, M. 2014.** Moda-Caddebostan (Kadıköy) Arası Kıyı Alanındaki Değişimin İncelenmesi, Marmara Coğrafya Dergisi, 29,60-80.

9. **Göktürk, T., Artvinli, T., Bucak, F. 2008.** Artvin Kuş Faunası, Artvin Çoruh Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi, 9 (1-2): 33-43.
10. **Gözenç, S., Gümüş, E., Ertin, G. 1998.** Türkiye Coğrafyası. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 1069, Eskişehir.
11. **Güçlü, Y. 2010.** Doğu Karadeniz Bölümü Kıyı Kuşağında İklim Konforu Şartlarının Kıyı Turizmi Yönünden İncelenmesi, Coğrafi Bilimler Dergisi CBD 8 (2), 111-136.
12. **Hall, C.M. 2001.** Trends in ocean and coastal tourism: the end of the last frontier, Ocean and Coastal Management, 44 (2001), 601-618.
13. **Özdemir Işık, B., Demirel, Ö. 2016.** Determination of coastal areas of recreational activities in the city of Trabzon. Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University 66(2), 483-496.
14. **Özgüç, N. 2011.** Turizm Coğrafyası. Çantay kitabevi.544 sf. İstanbul.
15. **Pala, K. 1975.** Türkiye'nin kıyı sorunları ve politikası. TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisliği Dergisi, 10(33-34), 3-38.
16. **Pekpak, H. E. 2012.** Kıyı Alanlarında Turizm Odaklı Mekansal Gelişim: Lara Örneği, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Uzmanlık Tezi, Ankara.
17. **Sesli, F.A., Aydınoglu, A.Ç. Akyol, N. 2003.** Kıyı alanlarının yönetimi. 9. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı Bildiriler Kitabı, 769-780, Ankara.
18. **Sesli, F.A. 2010.** Determination of the relations between shore border line and land ownership by using GIS: An example from Eastern Coast of Black Sea. Scientific Research and Essays, 5(5), 494-499.
19. **Şimşek, D.S., Korkut, A.B. 2009.** Kıyı Şeridi Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesinde Bir Yöntem Uygulaması: Tekirdağ Merkez İlçe Örneği. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, (3): 315-327.
20. **UNEP, 2009.** Sustainable Coastal Tourism. United Nations Environment Programme, 87, Fransa.
21. **URL-1, 2018.** Tabiatı Koruma Alanları, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, <http://www.milliparklar.gov.tr/resmiistatistikler>, (ET 23.02.2018)
22. **URL-2, 2017.** Arhavi'de göçmen kuşlara yabancı ilgisi, <http://www.haberturk.com/ekonomi/turizm/haber/780596-arhavide-gocmen-kuşlara-yabancı-ilgisi>, (ET 13.06.2017)
23. **Uzun, M., Özcan, S. 2016.** Solaklı Dere – İyidere Arasında (Trabzon / Of) Kıyı Kullanımının Zamansal Değişimi ve Sürdürülebilir Yönetimi. Eastern Geographical Review - 35,175-196.
24. **Yavuz Özalp, A., Akıncı, H. 2016.** Development and management of private property rights on coastal areas. Ocean & Coastal Management 121, 107-115.
25. **Yüksek, Ö., Önsoy, H., Kömürcü, M.İ., Kankal, M., Akpınar, A. 2007.** Karadeniz sahil yolunun kıyı açısından değerlendirilmesi, 6. Ulusal Kıyı Mühendisliği Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, 9-16.